

Ayšë Pružinec Eren - podnety k CMP - Návrhy na zmenu Civilného mimosporového poriadku ku konaniu o dedičstve

1. § 69 CMP je aktuálne v znení:

Proti uzneseniu vydanému notárom ako súdnym komisárom je odvolanie prípustné.

V § 69 sa po slove „prípustné“ vkladajú slová: okrem uznesenia, ktorým sa upravuje vedenie konania“.

Odôvodnenie:

V konaní o dedičstve poverí súd notára, aby vo veci konal a rozhodoval. Okrem výnimiek uvedených v § 161 ods. 2 CMP sa toto poverenie vzťahuje na celé konanie a na vydanie všetkých procesných a meritórnych uznesení. Proti uzneseniam vydaným notárom je vždy prípustné odvolanie, čo je opakom tzv. pozitívnej enumerácie uznesení reflektovanej v § 355 ods. 2 CSP a § 357 CSP. Uvedené však spôsobuje v praxi nemalé komplikácie, keďže vedenie dedičského konania sa riadi procesnými ustanoveniami, ktoré predpokladajú, že voči uzneseniam vydaným v rámci vedenia konania nie je prípustné odvolanie. Medzi uvedené prípady vedúce až k absurdnosti konania sú napr. uznesenie o odročení pojednávania podľa § 184 CSP alebo uznesenia o predvedení podľa § 101 CSP. Aj voči týmto rozhodnutiam je v dedičskom konaní možné podať odvolanie. Zrušenie možnosti podať odvolanie voči takémuto typu procesných uznesení nebude na ujmu účastníkov, naopak naplní účel dedičského konania.

- 2. § 160 ods. 1 CMP:** Ak je v súvislosti s konaním o dedičstve potrebné schváliť právny úkon maloletého dediča súdom, je na schválenie právneho úkonu príslušný súd konajúci o dedičstve.

V § 160 ods. 1 sa po slovách: „príslušný súd konajúci o dedičstve“ vkladajú slová: v konaní o dedičstve“.

Odôvodnenie:

Súčasne znenie § 160 ods. 1 spôsobuje výkladové problémy a rôznorodú prax súdov. Niektoré sudy ho pokladajú iba za ustanovenie upravujúce miestnu príslušnosť konania o schválení právneho úkonu maloletého dediča a toto konanie vedú v osobitnom registri mimo dedičského konania. Iné sudy ho vykladajú tak, že je súčasťou konania o dedičstve a poverenie notára sa vzťahuje aj na toto konanie, najmä s poukazom na § 160 ods. 2 (Ak je maloletý dedič účastníkom dohody podliehajúcej schváleniu súdom, môže súd rozhodnúť o schválení právneho úkonu maloletého dediča a o schválení dohody jedným uznesením). V takom prípade o schválení právneho úkonu maloletého dediča rozhoduje notár. Sú aj sudy, ktoré umožňujú notárom rozhodovať o schválení právneho úkonu maloletého dediča a sami v osobitnom konaní rozhodujú o schválení právneho úkonu dediča, ktorý nemá spôsobilosť

na právne úkony v potrebnom rozsahu. Účelom tohto ustanovenia je najmä zrýchliť, z hospodárniť a zefektívniť dedičské konanie v prípadoch, ak je účastníkom maloletá osoba alebo dedič, ktorý nemá spôsobilosť na právne úkony v potrebnom rozsahu, a preto je potrebné sprecizovať uvedené ustanovenie tak, aby bolo zrejmé, že schvaľovanie právnych úkonov je súčasťou dedičského konania a vzťahuje sa na neho poverenie pre notára. V prípade, ak by prevládal právny názor, že notári nemajú tento druh rozhodnutí realizovať, potom je vhodné ho vylúčiť z poverenia doplnením § 161 ods. 2 CMP, ktoré znie: Poverenie podľa odseku 1 (V konaní o dedičstve poverí súd notára, aby vo veci konal a rozhodoval) sa nevzťahuje na:

- a) rozhodnutie o začatí dedičského konania,
- b) žiadosť o poskytnutie právnej pomoci v cudzine, ak z osobitného predpisu alebo medzinárodnej zmluvy, ktorou je Slovenská republika viazaná, vyplýva, že o poskytnutie právnej pomoci môže požiadať výlučne súd,
- c) rozhodnutie o vylúčení notára a jeho zamestnancov,
- d) rozhodnutie o zrušení rozhodnutia o dedičstve, ak sa dodatočne zistí, že poručiteľ žije, alebo ak bolo zrušené jeho vyhlásenie za mŕtveho.

3. § 161 ods. 2 CMP: vid' vyššie citované aktuálne znenie tohto zákonného ustanovenia:

V § 161 ods. 2 CMP navrhujem doplniť písmeno e), ktorý znie:

e) úkony súdu prvej inštancie v odvolacom konaní.

Odôvodnenie:

Aplikačná prax tohto ustanovenia spôsobuje problémy v tom, že niektoré súdy napriek jednoznačnej formulácii § 71 CMP (Po podaní odvolania notár predloží vec súdu prvej inštancie) zastávajú názor, že úkony súdu prvej inštancie v odvolacom konaní podľa § 373 a nasl. CSP, ako aj vyrubenie súdneho poplatku za podanie odvolania má vykonať tiež notár ako súdny komisár, pričom toto ich stanovisko odôvodňujú tým, že výpočet okruhu úkonov, ktoré v konaní o dedičstve nevykonáva notár, je taxatívny a všetky ostatné úkony spadajú do kompetencie povereného notára. Novelizáciou by sa vylúčili akékoľvek pochybnosti o tom, kto má tieto úkony vykonať.

4. § 187 ods. 2 znie: „Uznesenie o zastavení konania sa doručuje účastníkom, ktorí sú známi a ktorých pobyt je známy.

nedoručuje tým, o ktorých sa možno dôvodne domnievať, že sú poručiteľovými dedičmi.“

Odôvodnenie:

Podľa aktuálneho znenia § 187 ods. 2 CMP uznesenie o zastavení konania v prípade, ak poručiteľ nezanechal žiadny majetok, je potrebné doručiť každému potencionálnemu dedičovi, ktorý je známy a ktorého pobyt je známy. Takéto uznesenie však nemá pre potencionálneho dediča žiadny praktický význam, keďže po poručiteľovi žiadny majetok nenadobudne a uznesením sa ani neurčí záväzný okruh dedičov. Počet odvolaní podaných proti takýmto uzneseniam je zanedbateľný a v prípade, že poručiteľ predsa vlastnil nejaký majetok, dedičia stále majú možnosť podať návrh na začatie dodatočného konania o dedičstve. V prípade nezanechania majetku nemôže vzniknúť spor ani o tom, kto sa postaral o pohreb poručiteľa (ako je to v prípade postupu podľa § 188 CMP). Vypustenie povinnosti doručovať tieto uznesenia nebude nijakým spôsobom na ujmu účastníkov konania a zároveň znižuje výdavky štátu na dedičské konania, keďže v takomto prípade trovy konania o dedičstve v súlade s § 50 CMP platí štát.

5. § 194 ods. 1, ak rozhodnutie o dedičskom práve závisí od zistenia sporných skutočností, odkáže súd uznesením po márnom pokuse o zmier toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, aby určenie spornej skutočnosti uplatnil žalobou. Na podanie žaloby určí lehotu, ktorá nesmie byť kratšia ako jeden mesiac.

§ 194 ods. 2, súd pokračuje v konaní s účastníkmi podľa výsledku sporu.

§ 194 ods. ods. 3, ak žaloba nebola podaná v lehote, ak bolo konanie o žalobe zastavené alebo ak bola žaloba odmietnutá, platí, že spor o dedičské právo bol rozhodnutý v neprospech žalobcu.

§ 194 sa dopĺňa o ods. 4, ktorý znie: „Za spor o dedičské právo sa považuje aj spor o započítanie daru.“

Odôvodnenie:

Ide o precizovanie právnej úpravy, kedy niektoré súdy odmietli akceptovať, že spor o započítanie daru je sporom o dedičské právo, hoci ten má priamy vplyv na výšku dedičských podielov dedičov. Nie je možné akceptovať názor, aby v nesporovom dedičskom konaní, ktoré sa riadi zásadou oficiality a má presne stanovený okruh účastníkov sa budú riešiť aj sporové otázky. Takými môže byť napríklad, či poručiteľ daroval finančné prostriedky niektorému z dedičov a v akej výške. Za týmto účelom je potrebné vykonať riadne dokazovanie, vypočuť svedkov a podobne, čo v dedičskom konaní nie je možné a explicitne upraviť, že taký spor o skutkový stav veci sa bude riadiť režimom sporu o dedičské právo a až do právoplatného súdneho rozhodnutia bude dedičské konanie prerušené. Po ukončení sporového konania o započítanie daru súd bude ďalej pokračovať v dedičskom konaní a započíta dar tak, ako to bude určené v rozhodnutí o tejto prejudiciálnej otázke.

6. Aktuálne znenie § 207 ods. 3: Pri speňažovaní majetku koná notár vo vlastnom mene. O každom speňažovaní majetku notár informuje účastníkov a prihliada na ich výhodnejšie návrhy na speňažovanie majetku.

V § 207 ods. 3 sa mení a znie: „O každom speňažovaní majetku súd informuje účastníkov a prihliada na ich výhodnejšie návrhy na speňažovanie majetku.“

Odôvodnenie:

Vypúšťa sa ustanovenie, že pri speňažovaní majetku koná notár vo vlastnom mene. Aj napriek vypusteniu tohto ustanovenia je zo znenia § 161 ods. 1 (V konaní o dedičstve poverí súd notára, aby vo veci konal a rozhodoval) zrejme, že notár je súdom poverený na všetky úkony likvidácie dedičstva vrátane speňaženia majetku a vydania uznesenia o rozvrhu výťažku. Toto ustanovenie popiera zásadu dedičského konania ako súdneho konania a poverenia notára ako súdneho komisára. Ak by notár konal vo vlastnom mene a nie za súd, je vôbec otázne, či by mal rozhodovaciu právomoc. Navyše, niektorá odborná literatúra zo znenia tohto ustanovenia pod speňažením vo vlastnom mene vyvodzovala záver, že predaj majetku notárom formou kúpnych zmlúv, ktoré sú predmetom vkladového konania na príslušnom okresnom úrade, čo je právno-teoreticky nezdôvodniteľné. Notár nemôže vystupovať pri speňažovaní majetku ani za poručiteľa, ktorý smrťou stratil právnu subjektivitu, ani za jeho právnych nástupcov, keďže títo nemajú potvrdené nadobudnutie dedičstva. Notár od poverenia súdom až do právoplatného skončenia dedičského konania vystupuje za súd, speňažuje majetok za súd a vydáva rozhodnutia o pripadnutí majetku po speňažení za súd ako súdny komisár.

- 6. Ust. § 161 ods. 2 CMP som odcitovala v aktuálnom znení v bode 2, navrhujem, aby sa 161 ods. 2 CMP doplnil o písm. f) a § 208, ktorý je v znení: ods. 1: Súd vykoná rozvrh výťažku speňaženia majetku poručiteľa medzi veriteľov. § 208 ods. 2, na rozvrh výťažku sa primerane použijú ustanovenia Exekučného poriadku o rozvrhu výťažku z predaja nehnuteľnosti. Poverenie notára sa vzťahuje aj na vydanie tých uznesení, ktoré v konaní o rozvrhu výťažku vydáva exekučný súd.**

Navrhujem doplnenie ust. § 161 ods. 2 o písm. f), ktoré znie:

“f) na konanie o spornej pohľadávke po nariadení likvidácie dedičstva”

a zmenu § 208 nasledovne:

§ 208 mení a znie takto:

- (1) Súd vykoná rozvrh výťažku speňaženia majetku poručiteľa medzi veriteľov. O rozvrhu rozhoduje uznesením.”**
- (2) Z výťažku uhradí súd postupne pohľadávky podľa týchto skupín:**

- a) náklady poručiteľovej choroby a primerané náklady jeho pohrebu, trovy konania a splatné výživné,
- b) dlžné dane a poplatky,
- c) ostatné pohľadávky.

(3) Ak úhrn pohľadávok prevyšuje v prvej skupine výťažok, uhradia sa tieto pohľadávky pomerne. Obdobne sa postupuje v ďalších skupinách, pričom však v skupine c) sa uhradia pred ostatnými pohľadávkami pohľadávky zabezpečené obmedzením prevodu nehnuteľností alebo záložnými právami.

(4) Ak účastník konania poprie do vydania uznesenia podľa odseku 1 pravosť, výšku alebo poradie prihlásených pohľadávok, je na konanie o spornej pohľadávke príslušný súd konajúci o dedičstve.

(5) Právoplatným skončením likvidácie zaniknú proti dedičom neuspokojené pohľadávky veriteľov. Ak však vyjde najavo ďalší poručiteľov majetok, rozdelí ho súd veriteľom do výšky ich neuspokojených pohľadávok bez ohľadu na tento zánik. Ak zostane majetkový prebytok, prejedná ho súd ako dedičstvo.

Odôvodnenie:

Súčasne platné ust. § 208 ods. 2 druhá veta CMP zaviedlo paradoxnú situáciu, že pri primeranom použití ustanovení Exekučného poriadku upravujúceho rozvrh výťažku z predaja nehnuteľností notár ako súdny komisár vykonáva zároveň úkony exekútora aj exekučného súdu. Deľba kompetencií medzi súdnym exekútorom a exekučným súdom je jednou z foriem dvojinstančnosti konania. Skutočnosť, že o určitých otázkach rozhoduje súd, ktorý má iný pohľad na vec ako súdny exekútor, prispieva k ochrane práv a oprávnených záujmov všetkých účastníkov exekučného konania. Nemalo by to byť inak ani v procese likvidácie dedičstva, v ktorom navyše kompetencie oboch orgánov sú presunuté na notára ako súdneho komisára, v právnej veci, ktorá je skôr charakteristická pre sporové súdne konania. Zákonná formulácia o primeranom použití ustanovení Exekučného poriadku o rozvrhu výťažku z predaja nehnuteľností nie je dostatočne určitá a v praxi spôsobuje značné problémy.

Navrhuje sa preto, aby zákon explicitne uviedol, ako má dedičský súd, súdny komisár, rozvrhnúť výťažok dražby. V praxi zisteným nedostatkom aktuálnej úpravy likvidácie dedičstva je, že nerieši náklady bezprostredne spojené s pohrebom poručiteľa ako osobitný druh pohľadávky. Podľa aktuálneho znenia § 157 ods. 1 Exekučného poriadku pohrebné trovy je možné uspokojiť len v poslednej skupine ako ostatnú pohľadávkou. Podľa právnej úpravy v Občianskom súdnom poriadku išlo o takú pohľadávkou (vrátane nákladov poručiteľovej choroby), ktorá sa uspokojovala v prvej skupine popri trovách konania a splatnom výživnom. Zabezpečenie dôstojného pohrebu zomretého je v našej kultúre chápané ako dôležitý etický, kultúrny a sociálny akt, a pokiaľ tieto trovy neboli uhradené z peňazí

poručiťa, je žiaduce, aby osoba zabezpečujúca pohreb poručiťa sa mohla domáhať uhradenia svojej pohľadávky popri trovách konania o dedičstve v prvej skupine.

Veritelia budú môcť poprieť pravosť, výšku a poradie iných prihlásených pohľadávok. V prípade spornosti pohľadávky je príslušným súdom dedičský súd. Keďže rozhodovanie o spornosti pohľadávky nie je konaním o dedičstve ako takým, poverenie súdneho komisára sa na túto časť konania nevzťahuje. Dedičský súd nebude rozhodovať o rozvrhu výťažku, pokiaľ sa nerozhodne o spornosti pohľadávky, keďže toto rozhodnutie môže mať vplyv na samotný rozvrh.

Po vydaní rozvrhového uznesenia veriteľom ostáva možnosť podať proti rozhodnutiu súdneho komisára odvolanie postupom podľa §§ 69 až 73.

7. § 211 ods. 3 v aktuálnom znení: Súd dodatočné konanie o dedičstve zastaví, ak majetok označený v návrhu nebol vo vlastníctve poručiťa.

Navrhujem, aby sa v § 211 ods. 3 za slovo „poručiťa“ vložili slová: alebo ak navrhovateľ neuvedie všetky skutočnosti, potrebné na prejednanie dedičstva, ak to možno od neho spravodlivo požadovať“.

Odôvodnenie:

Dedičské konanie sa riadi zásadou oficiality a súd je pri dokazovaní povinný zistiť skutočný stav veci. To ale pri dodatočnom konaní o dedičstve môže viesť k zneužitiu tohto inštitútu a neprispieva ani k hospodárnosti a rýchlosti konania. V praxi sa stávajú prípady, kedy navrhovateľ, aj keď si musí byť vedomý, že okruh dedičov musí byť širší uvedie, že je jediným dedičom po svojom predkovi (aj keď mu musí byť zrejmé, že má aspoň súrodencov) a navrhne veľmi všeobecne prejednať majetok poručiťa napríklad v určitom okrese. Súd má následne povinnosť vykonávať zdĺhavé šetrenie ohľadom okruhu dedičov, ktorý neraz v týchto konaniach pozostáva aj z niekoľkých desiatok osôb. Súd ďalej šetrí majetok poručiťa a preukazuje, či patrí poručiťovi, keďže mnohokrát v týchto konaniach je osoba vlastníka zapísaná v katastri nehnuteľnosti bez identifikačných údajov. Ak sa preukáže, že navrhovateľ nie je dedičom alebo že majetok nepatrí poručiťovi, jedinou „sankciou“ navrhovateľa je zaplatenie súdneho poplatku vo výške 6,50 Eur a odmeny notára vo výške 13 eur a jeho hotových výdavkov. Aj keď je v dedičskom konaní zásada oficiality nespochybniteľná, mám za to, že pri podaní návrhu musí niest časť zodpovednosti za uvádzané skutočnosti aj navrhovateľ a musí predložiť alebo uviesť aspoň také skutočnosti, ktoré má alebo môže mať k dispozícii.